

Protokoll 7/2024

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 26 augusti 2024 kl. 13:30-
16:15, Kanslilokalerna, Hantverkargatan 3H

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Leif Bolter
Katarina Borg Vice ordförande
Elisabet Jermsten
Desirée Johansson
Anders Johnson
Monica Muro de Santa Cruz
Helena Nilsson Lannegren
Laila Reppen
John Stenborg
Knut Weibull
Monica Hector Protokollförare
Fredrik Jöngren Handläggare
Henrik Nerlund Sekreterare
Golnaz Mirheidari Föredragande §9
Helena Persson Föredragande §10
Pitchayan Buachoom Föredragande §11
Anders Hallberg Föredragande §12

Justerare

John Stenborg

Datum för justering**Paragraf**

§§1-12

Protokollförare

Monica Hector

§ 1

Dagordning och val av justerare

Beslut

Valdes ledamot John Stenborg att tillsammans med ordförande justera protokollet. Beslöts uppta ärenden i föredragningslistans ordning.

§ 2

Nästa sammanträdesdag

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder 9 september 2024, kl.13.30.

§ 3

Nästa delegationssammanträde

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder 23 september 2024, kl.13.30.

§ 4

Protokoll fört vid sammanträde 2024-06-10

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2024-06-10 justerats i vederbörlig ordning.

§ 5

Rådet: Sammanträdesdagar 2025

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder följande dagar 2025:

Måndagen 13 januari	Måndagen 20 januari
Måndagen 3 februari	Måndagen 17 februari
Måndagen 3 mars	Måndagen 24 mars
Måndagen 7 april	Måndagen 28 april
Måndagen 5 maj	Måndagen 19 maj
Måndagen 2 juni	Måndagen 9 juni

Rådets utflykt torsdag 12 juni

Måndagen 25 augusti
Måndagen 8 september
Måndagen 6 oktober
Måndagen 3 november
Måndagen 1 december

Måndagen 11 augusti
Måndagen 22 september
Måndagen 20 oktober
Måndagen 17 november
Måndagen 15 december

§ 6

Anmälningar för kännedom

Anmälda handlingar

- Färgarplan. Svar med e-post
- Sluta förstör Sthlm. Svar med e-post
- Färgarplan, svar med e-post översänt för kännedom
- Bromma Blocks Trafikflyget 1, svar med e-post
- SV: Blekingegatan 4 - Fönstermarkis?
- Stadens blomsterutsmyckning. Svar med e-post
- (Signerad) Fågelbärsträdet 12, återremiss, nybyggnad av flerbostadshus, 2024-06286
- Brev till Hans-Otto Hansen om Gärdet
- (Signerad) Djurgården 1:35, ny nöjesattraktion, murar/plank, flytt av körhytt samt rivning av byggnadsdel, 2024-05168
- (Signerad) Norra Djurgården 1:44 (Kräfftriket), planärende på granskning, 2021-04218
- (Signerad) Läkarevillan 1, planärende på samråd, 2023-06803
- Färgarplan diariennr. 2015-10893, svar med e-post
- Artikel: Alexis Pontvik: ARKITEKTUR Nr. 3 2024
Stockholms unikastadslandskap byggs bort
- (Signerad) Djurgården 1:1, ny wc-byggnad på Skansen, 2024-05874
- (Signerad) Samråd för tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö, FUT 2024-0246c
- Energihamnen, Cementdepån. Översänt för kännedom
- Silverskopan 3. Översänt för kännedom
- (Signerad) Silverskopan 3 m.fl., planärende på granskning, 2021-14454
- (Signerad) Paradsängen 1 m.fl., planärende på granskning, 2021-08817
- Meddelande om antagande Blommensbergsvägen dnr 2019-05858
- Detaljplan för Silverskopan 3 mitt emot Bonniers konsthall. Översänt för kännedom.
- Gigan 19 i stadsdelen Långsjö, meddelande om antagande, 2021-16802
- Bärningsbilen 1, meddelande om antagande, 2023-06624

- (Signerad) Östermalm 2:118 m.fl., planärende på granskning, 2023-08343
- Energihamnen, svar med e-post
- Yttranden Tensta. Svar med e-post
- (Signerad) Spelbomskan 16, ändring av entréer, 2024-07443
- (Signerad) Tre Vapen 1, ljusanordning, dnr 2024-02990
- (Signerad) Norrmalm 2:41 (Kungsträdgården), uppförande av nytt miljörum och rivning plank, 2023-19441
- (Signerad) 1:118 Getingen, planärende på granskning, 2020-16471
- (Signerad) Bygeln 5, planärende på granskning, 2023-01867
- (Signerad) Fiskaren mindre 14, nybyggnad av enbostadshus, 2023-12465
- Frågor relaterade till balkongbygge, svar med e-post

§ 7

Sekreteraren informerar

Sammanfattning av ärendet

Informerade sekreteraren om att han kommer att vara bortrest 3-18 september 2024.

Sekreteraren informerade även om att han fredagen 11 oktober lägger fram sin licentiatavhandling. Sekreteraren återkommer med information om tid när denna fastställts.

§ 8

Övriga frågor

Beslut

Beslöts uppdra åt kansliet att kontakta trafikkontoret i ärendet samt att återkoppla till rådet.

Sammanfattning av ärendet

Ledamot L Reppen lyfte fråga om Västerbrons underhåll. Trafikytorna blev efter senaste asfalteringen ojämna, linjemarkeringarna likaså. Vidare är betongsuggorna som avskiljer cykel- och gångbanorna från bilfilerna nedklottrade.

§ 9**Farsta 2:1 del av m.fl. (Filipstadsbacken), planärende på samråd, 2020-07097**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Farsta 2:1 del av m.fl. (Filipstadsbacken), planärende på samråd, 2020-07097. Golnaz Mirheidari, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2024/160

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande utformning.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för del av Farsta 2:1 m.fl., område vid Filipstadsbacken. Planförslaget syftar till att möjliggöra ca 710 bostäder, en förskola, lokaler för centrumändamål, park, natur och gata på platser som idag nyttjas som park, parkering och gata. Den planerade bebyggelsen ska utgöra ett samtida tillägg till Farstas karaktäristiska planmönster ”hus i park”. Planen ska stärka och möjliggöra för en utveckling av de offentliga rummen samt bidra till ökad framkomlighet för gående och cyklister.

Vid västra entrén till Farsta strands pendeltågsstation skapas en ny torgbildning, avsikten är även att stärka platsen som knutpunkt för hållbart resande. Bebyggelsen vid Brattforsgatan föreslås bestå av lamellhus i fem våningar med indragen sjätte våning. En högre byggnad på 10 våningar ska utgöra en målpunkt och markera torget. Ett hus i samma höjd föreslås även som målpunkt i planområdets östra del i korsningen Filipstadsbacken/Mårbackagatan. Vid Filipstadsbacken där marken delvis är mer otillgänglig placeras, förutom kvarteret där höghuset ingår, ytterligare tre kvarter med bostadshus. De tre kvarteren på västra sidan gatan placeras i naturmark som ingår i Klippbackens parkområde. Det norra delområdet, vid Filipstadsbackens högsta punkt, utgörs idag av ett separat område naturmark mellan fem stora skivhus och ett punkthus. Den föreslagna bebyggelsen utformas som punkthus. Ett av dessa är fristående de andra kopplas samman två och två. De två kopplade husen i planområdets södra del ska i lågdelen inrymma garage samt cykelkök och miljörum. Mellan de två västra punkthusen föreslås länkbyggnaden inrymma en förskola. Utöver förskolan ska volymen rymma cykelrum, garage och bostäder.

Allmänna synpunkter på planförslaget

Skönhetsrådet ansåg att planförslaget som helhet har många positiva inslag. I huvudsak ansåg rådet att den föreslagna bebyggelsen möter områdets topografi och kopplingarna till närområdet är väl genomförda. Rådet såg dock ett behov av omarbetning av planförslaget i flera delar.

I underlaget beskrivs att den planerade bebyggelsen ska utgöra ett samtida tillägg av Farstas karaktäristiska stadsbyggnadsstil ”hus i park”. Förslaget för den nya bebyggelsen följer dock inte intentionen särskilt väl då flertalet av de nya byggnaderna får underbyggda garage som tillåts tränga in i intilliggande mark eller med hus som sammankopplas med volymer innehållande garage, förskola mm. De föreslagna byggnaderna ”landar” således inte var för sig i befintlig marksituation varför syftet att upprätthålla stadsbyggnadsidealet ”hus i park” inte fullföljs.

Rådet var vidare kritiskt till att förslaget inte rymmer mobilitetshus utan att parkeringsfrågan lösts inom respektive delområde. Resultatet av detta blir stora och kostnadsdrivande ingrepp i marken, underbyggda gårdar med begränsade vistelsekvaliteter och bristande kvaliteter i stadsmiljön när höga socklar med in/utfarter till garagen blir det som möter blicken. I ett av kvarteren, E, planeras en bilhiss för att garaget ska kunna nås. Även detta torde vara kostnadsdrivande och i längden utmanande att förvalta och sköta.

Boende i stadsdelen Larsboda har dålig tillgång till parkmark. Den redovisade bebyggelsen i planförslaget minskar ytterligare tillgången på ytor för rekreation, lek och vila. Parken Klippbacken minskar i yta mot väster där bebyggelsen i kvarter D, öster om Brattforsgatan tar naturmark i anspråk. Än mer kommer upplevelsen av Klippbacken ifrån parken påverkas av de nya bostadshus som planeras på Filipstadsbackens västra sida. Marken är delvis otillgänglig men det betyder inte att den inte har stort värde för Klippbacken som helhet. Topografin och grönskan gör att parkrummet definieras och skiljer den åt från bebyggelsen. Terrängen med berg i dagen är en spännande och utvecklande miljö för barn att leka i.

Delområde väst – kvarter A, B, C och D

Skönhetsrådet fann att förslaget avseende kvarter A, B och C fungerar väl som tillägg vid Brattforsgatan. Rådet ansåg dock att höghusdelen vid torget bör utgå. Enligt planbeskrivningen ska den tillkommande bebyggelsen följa landskapets varierande topografi och trappas upp mot höjden i norr. De två höghusen som ska utgöra målpunkter i planområdets västra respektive östra del strider mot denna planidé då båda byggnaderna placeras i områdets lågpunkter. Som målpunkt innebär ett högre hus påtagligt försämrade

vindförhållanden i markplan. Om man genom ny bebyggelse vill skapa ett torg som kan nyttjas för serveringar och utevistelse är ett högre hus därför en idé som direkt motverkar syftet.

Byggnadshöjden bör således sänkas till 5 + 1 våning. Skönhetsrådet var medvetet om att det inom delområdet finns en problematik kring skyfallshantering i västra delen av Brattforsgatan och att stadsbyggnadskontoret därför valt bort att koppla gatan till Ågesta Broväg eftersom det skulle kunna förvärra problem vid större nederbörds mängder. Ur ett stadsbyggnadsperspektiv skulle en direktkoppling mellan Brattforsgatan och Ågesta Broväg dock vara positivt och innebära bättre förbindelser till och från pendeltågsstationen och området i stort. Rådet såg därför gärna att frågan utreds ytterligare.

Bebyggelsen i kvarter D fann rådet betydligt mer problematisk och det befintliga äldreboendet på andra sidan gatan visar tydligt hur svårt det är att skapa en god stadsmiljö i brant terräng. Illustrationer saknas just för hur trappningen av volymerna kommer att te sig mot Brattforsgatan men mot parken är det tydligt att det rör sig om höjdskillnader som kommer att resultera i stora sprängningar i parkmarken. Den visuellt viktiga kopplingen till skivhusen vid Filipstadsbacken bryts med de föreslagna volymerna, vilket även det är negativt för stadsmiljön. Enligt rådets uppfattning bör husen öster om Brattforsgatan således utgå ur planförslaget.

Delområde öst – kvarter E, F och G

Planförslaget innebär stora ingrepp i en mycket dramatisk natur med idag orörda bergsformationer och ett värdefullt ekbestånd som ingår i Klippbackens park. Rådet ansåg, som tidigare påpekats, att idén om ett högre hus bör utgå ur förslaget. Enligt rådets uppfattning bör kvarter E omarbetas och hus 2 placeras längs Filipstadsbackens sträckning.

I kvarter F och G, som består av tre lamellbyggnader placerade utmed gatan, trappas samtliga volymer i två steg för att följa gatans höjdskillnader. Rådet ansåg att planförslaget för dessa kvarter är mycket problematisk. I kvarter F, hus 2, är intrånget i den befintliga bergsformationen betydande, i synnerhet som ett garage tillåts sticka ut i parken under ett planterbart bjälklag. Rådet ansåg att kvarter F bör utgå helt. I stället bör stadsbyggnadskontoret utreda om det är möjligt att placera något ytterligare hus längs Filipstadsbackens östra sida.

Delområde norr

Även förslaget för delområde norr är problematiskt enligt rådet men med viss omarbetning skulle platsen kunna kompletteras med nya punkthus. Rådet ansåg att fyra helt fristående punkthus skulle kunna vara möjligt som komplettering på platsen. Det i föreliggande förslaget helt fristående huset bör utgå för att spara värdefull

naturmark med fina bergsformationer. De fyra andra kan accepteras förutsatt att länkningarna mellan hus 1A och 2A samt 2A och 2B utgår. Förskolan bör också den utgå och möjligheten att utvidga den befintliga förskolan Kavat vid Filipstadsbacken utredas. Utan förskola kan också mer av naturmarken bli tillgänglig för de boende. Marken är inte omhändertagen i nuläget och naturpartiet kommer inte att vara tillgänglig för alla men upplevelsevärdet från kringliggande bostäder ska inte underskattas. Vid en bearbetning av planområdet bör även punkthusens placering justeras så att de får samma riktning – även detta skulle ansluta till de planidéer som styrde utformningen av punkthusbebyggelsen i stadsdelarna Farsta och Farsta Strand.

Parken Klippbacken

Rådet hade ingen erinran mot att parken kompletteras med grönska och fler funktioner eller att entréerna till parken tydliggörs. Åtgärderna bör dock utgå ifrån parkens ursprungliga utformning och dess kulturhistoriska värden. Parken är i behov av skötsel, inte bara vistelseytor utan kanske framför allt genom röjning av sly.

Torget

Rådet hade ingen erinran mot den planerade utformningen av torget vid pendeltågsstationens västra entré. Med tanke på att platsen är en lågpunkt i området är det befogat att utforma den som ett skyfallstorg med nedsänkta ytor. Funktioner som stärker platsen som mötesplats i form av nya funktioner så som lekytor, sittplatser, cykelparkering samt plats för uteservering såg rådet som positivt. Rådet ville dock återigen framhålla att ett högt hus vid torget kommer innebära problem i form av dåliga vindförhållande, d.v.s. torget blir då inte en plats som inbjuder till vistelse.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/160-13 Samrådsbrev
- SR 2024/160-9 Planbeskrivning samråd
- SR 2024/160-4 Plankarta samråd
- SR 2024/160-8 Solstudie- hela planområdet
- SR 2024/160-10 Solstudie- delområde norr
- SR 2024/160-17 Solstudie- Delområde öst
- SR 2024/160-3 Parkeringsutredning
- SR 2024/160-5 Trafikutredning
- SR 2024/160-11 Naturvärdesinventering
- SR 2024/160-14 Solstudie- kvarter C och D
- SR 2024/160-15 Fågelinventering
- SR 2024/160-16 Kulturmiljöanalys
- SR 2024/160-18 Solstudie- kvarter A och B
- SR 2024/160-22 Fladdermusinventering

§ 10**Kvarnluckan 2, planärende på samråd, 2021-10030**

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Kvarnluckan 2, planärende på samråd, 2021-10030. Helena Persson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.
SR 2024/142

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslaget med erinran om den underbyggda gården samt byggnadens volymgestaltning.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ett nytt flerbostadshus med 86 nya hyresrätter, varav sex stycken är LSS-lägenheter inom fastigheten Kvarnluckan 2 i Rinkeby.

Föreslagen byggnad placeras på en befintlig markparkering. Detaljplanen ska säkerställa en parkeringslösning som omhändertar det befintliga och det kommande parkeringsbehovet för bostäder inom Kvarnluckan 1 och 2. Parkeringen avses lösas i garage om 105 platser i två plan under flerbostadshusets bostadsgård med ett planterbart bjälklag. Den föreslagna L-formade byggnaden har en modern utformning med ett uttryck som inspirerats av 1970-talsarkitekturen i de omgivande byggnaderna.

Skönhetsrådet ansåg att fasadgestaltningens anpassning till den omgivande miljön är väl genomförd. Däremot rimmar volymuppbyggnaden inte på samma sätt med karaktären i området. Förslaget med ett avfasat hörn i korsningen Fornbyvägen och Nybykroken upplevde rådet som onaturligt och en främmande lösning för denna typ av område. Snarare hör det hemma i en innerstadsmiljö. Rådet föreslog att volymerna snarare borde hanterats med en omlott-lösning där de tecknar sig som två ihopdockade lameller istället för en L-byggnad, såsom i kvarteret Kvarnkammaren intill. Med små medel skulle man således kunna hitta en lösning som smälter in i den omgivande miljön på ett bättre sätt. Väljer man att behålla L-formen för huset behöver hörnet i så fall fyllas med ett innehåll, exempelvis en lokal eller en entré – inte bara ett fönster. Med det så undviker man också risken för direkt insyn från gatan i bostäderna i markplan.

Skönhetsrådet ställde sig kritiskt till det föreslagna tvåvåningsgaraget under gården. Rådet ifrågasatte om en sådan storskalig lösning på parkeringsfrågan verkligen behövs med tanke

på att andelen bilar per hushåll i området uppskattas till någonstans mellan 0,3 och 0,45. En underbyggd gård berövar denna naturliga mittpunkt i området möjligheten till kvalitativ grönska, något som särskilt behövs i områden som Rinkeby. Vidare ger upphöjningen av gården den en onaturlig entré, vilket kan bli en barriär mot omgivningen.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/142-2 Samrådsbrev
- SR 2024/142-3 Planbeskrivning, samråd
- SR 2024/142-4 Plankarta, samråd
- SR 2024/142-5 Illustrationer och solstudier
- SR 2024/142-6 Parkeringsutredning
- SR 2024/142-7 Träinventering

§ 11

Sågen 20, planärende på samråd, 2023-12025

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Sågen 20, planärende på samråd, 2023-12025. Pitchayan Buachoom, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2024/161

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om att den övre takfoten inte behöver markeras så hårt.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra tre nya bostäder på fastigheten Sågen 20 genom att riva befintlig vindsvåning och möjliggöra en påbyggnad på nuvarande huvudbyggnad med en indragen våning mot gata samt möjliggöra för centrumändamål i bottenvåningen.

Den nya bostadsvåningen föreslås bli utformad med lutande väggar i glas. De lutande väggarna ska likna påbyggnaderna på de omkringliggande fastigheterna och med ett indrag med ungefär samma avstånd från fasaden. Förslaget innebär att den befintliga vindsvåningen rivs. De nya lägenheterna nås genom en loftgång mot gården. Ovanpå det nya taket föreslås en gemensam takterrass, sedumtak med solceller och ett växthus.

Skönhetsrådet ställde sig positivt till förslaget och fann att det lutande taket passar väl in med omkringliggande fastigheters tak. Däremot ansåg rådet att förslaget skulle vinna på att tona ner den kraftiga accentueringen av den övre takfoten på den sidan som vetter mot gatan. Det blir med föreliggande förslag ett dubbelmotiv som inte harmonierar med övriga tak i området.

Rådet konstaterade också att en lösning med lutande glasväggar ofta är ett kostnadsdrivande inslag i liknande projekt. Därför ville rådet väcka tanken att stadsbyggnadskontoret, i det fortsatta arbetet med planen, överväger att ställa det som krav i detaljplanen att det faktiskt ska vara lutande fönster. Denna positiva detalj riskerar annars strykas i byggskedet av kostnadsskäl.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/161-3 Samrådsbrev
- SR 2024/161-7 Planbeskrivning samråd
- SR 2024/161-2 Kulturmiljöanalys
- SR 2024/161-8 Plankarta samråd
- SR 2024/161-9 Solstudier

§ 12

Riktlinjer för markanvisning, KS 2023/1442

Genom remiss hade Kommunstyrelsen, Rotel I, begärt Skönhetsrådets yttrande över Riktlinjer för markanvisning, KS 2023/1442. Anders Hallberg, exploateringskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2024/159

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet ställa sig positivt till nya riktlinjer för markanvisning under förutsättning att det framgår tydligt att markanvisningar i huvudsak ska ske sent i detaljplanprocessen.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet,

Sammanfattning av ärendet

Föreliggande ärende innehåller nya riktlinjer för anvisning av stadens mark för bebyggelseändamål. I förslaget beskrivs att markanvisning ska göras i en enhetlig mall genom antingen Jämförelseförfarande på stadens initiativ, Direktanvisning och Anbud på pris. Verkligt nytt i riktlinjerna är inriktningen att ”staden i ökad utsträckning ska markanvisa i senare skeden av

detaljplaneprocessen”. Detta är dokumentets mest centrala mening och den bör med än större tydlighet genomsyra riktlinjerna.

Skönhetsrådet ställde sig mycket positivt till en inriktning mot en proaktiv markpolitik där staden återtar planeringsinitiativet och åsidosätter den s.k. Stockholmsmodellen. Detta kräver en större förändring av stadens planeringsprocess som innebär att staden först planerar och sedan säljer/upplåter marken. En sådan ordning har länge efterfrågats från Skönhetsrådets sida. Senast i mars sände rådet en skrivelse till kommunfullmäktige med denna innebörd och en mer utförlig argumentation (SR 2023/172).

Skönhetsrådet ansåg att staden omedelbart bör ge stadsplaneringen de budgetförutsättningar som en rättvändig planeringsprocess kräver, inte minst genom egen finansiering av erforderlig kompetens i tidigt skede. Detta innebär att staden tar planrisken samtidigt som markvärdesstegring behålls och marken därmed blir värdefullare då den säljs/upplåts. Staden bör också snarast samordna exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret så att dessa kan finna de nya nära samarbetsformer som nyordningen kräver. Rådet ville understryka att en så betydande förändring bör genomföras under en lågkonjunktur som dagens för att kunna ge full utveckling när ekonomin är i ett uppåtgående läge.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/159-1.2 Förslag till Riktlinjer för markanvisning

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Monica Christina,Hector	2024-08-29
Inga Margareta,Varg	2024-08-29
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2024-08-29
John Erik Lennart,Stenborg	2024-08-29